

Asia: VN/27065/2023

## **Lausuntopyyntö ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta**

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain, rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Laeissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosääntelyn estämättä sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Poliisilaissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja tilanteissa, joissa se olisi tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Ehdotuksen mukaan tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavan yhteisön lisäksi myös yksityisille tahoille laissa säädetyin edellytyksin.

Poliisilain sääntelyä tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä täsmennettäisiin muun muassa siten, että tiedonsaanti olisi mahdollista henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Poliisilaissa säädettäisiin uutena säännöksenä poliisin mahdollisuudesta saada tietyin edellytyksin henkilön läsnäolotieto yksittäisessä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun-antajalta. Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamis-ta koskevaan sääntelyyn tehtäisiin vastaavat muutokset siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen ja Tullin lakisääteisiin tehtäviin. Maahanmuuttovirastolle lisättäisiin oikeus saada tieto eräistä etsintäkuulutuksista sekä oikeus luovuttaa poliisille oma-aloitteisesti etsintäkuulutetun läsnäolotieto. Lainsäädäntö yhteensovitettaisiin yleislainsäädännön kanssa muun muassa luopumalla teknisten käyttöyhteyksien sääntelystä.

## Nykytilan arviointi

Ehdotuksen tavoitteena on, että poliisilain ja poliisin henkilötietolain sääntely mahdollistaisi tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä erityisesti rikostorjunnan tehostamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Sääntelyn tulisi vastata paremmin poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksia (sivu 33).

Ehdotuksessa todetaan, että Poliisihallituksen arvion mukaan useimmiten kielteisissä päätöksissä poliisin tekemiä tietopyyntöjä koskien kyse on ollut tiedonsaannista sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta (sivu 21), myös oikeuskäytännön perusteella poliisin tiedonsaantioikeuksiin liittyvät tulkintaongelmat ovat koskeneet yleensä tiedonsaantia sosiaali- ja terveyshuollon viranomaisilta poliisilain 4 luvun 2 §:n nojalla (sivu 13). Ehdotuksessa selostetaankin pääosin oikeuskäytäntöä, joka liittyy poliisin tiedonsaantiin sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta.

Poliisihallituksen arvion mukaan poliisi tekee poliisilain perusteella jopa yli 200 000 tietopyyntöä vuodessa. Arvio on suuntaa antava, tarkkoja lukumäärätietoja ei ole saatavilla. Arvion perusteella eniten tietoja pyydetään poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin (tietojen saanti viranomaisilta) ja 3 §:n 1 momentin (tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä) nojalla. Saamatta jäävien tietojen prosentuaalinen osuus pyydetyistä tiedoista on hyvin pieni, alle yhden prosentin luokkaa. Suurimmissa tietopyyntöjen ryhmissä (pankkitiedustelut) pyynnot tehdään järjestelmissä, jotka on luotu kyseisiä pyyntöjä varten, joten prosessi toimii ongelmitta (sivu 20). Tietojen saanti poliisin henkilötietolain säännösten nojalla toimii käytännössä hyvin, eikä ongelmia ole juurikaan ilmennyt (sivu 26).

Jatkovalmistelussa olisi tarkoituksenmukaista arvioida miten paljon ja millä tavalla poliisin tiedonsaanti muuttuisi ehdotetun sääntelyn voimaantulon jälkeen. Ehdotusta tulisi täydentää arvioimalla sitä, mistä syystä tietoja on jäänyt saamatta tieto-pyyntöstä huolimatta ja miten kriittisiä nämä tapaukset ovat poliisin toiminnan kannalta. Tarkoituksenmukaista olisi myös arvioida johtuuko tietojen saamatta jääminen säännöksissä olevista muutostarpeista, vai mahdollisesti koulutuksessa, oh-jeistuksessa ja menettelytavoissa olevista puutteista. Ehdotusta olisi hyvä tarkentaa konkreettisin esimerkein myös muilta kuin sosiaali- ja terveydenhuollon osalta.

## Vaikutustenarviointi ja valvonta

Perustuslakivaliokunta on tarkistanut kantaansa henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn lakitasoisuuden, kattavuuden ja yksityiskohtaisuuden vaatimuksista (PeVL 17/2018 vp, ks. PeVL 14/2018 vp.). Perustuslakivaliokunnan mielestä lähtö-kohtaisesti riittävää on, että henkilötietojen suoja ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoiminnan sääntelyn osalta nykyistä kansallista sääntelymallia huomattavasti yleisemmän,

henkilötietojen suoja ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn. (PeVL 14/2018 vp, s. 4.) Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla. (PeVL 14/2018 vp, s. 5)

Muutoksella arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia sekä poliisin omien tehtävien hoitamiseen että niiden viranomaisten tehtävien hoitamiseen, joille poliisi luovuttaa tietoja. Ehdotetuilla muutoksilla parannettaisiin myös poliisin mahdollisuuksia saada tietoja yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä. Näillä muutoksilla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä vaaratilanteiden torjuntaan (sivu 37). Ehdotukseen tulisi selvittää, mihin edellä mainitut arvioit perustuvat ja minkä suuruisia millaisia positiiviset vaikutukset olisivat.

Ehdotetut muutokset eivät loisi viranomaisille uusia tehtäviä, vaan muutokset kohdistuisivat tietojen saantia ja luovuttamista koskeviin säännöksiin. Ehdotettujen muutosten arvioidaan tehostavan ja jossain määrin lisäävän tietojen vaihtoa poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä. Samoin arvioidaan tapahtuvan Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta. Ehdotettujen muutosten vaikutukset ovat kuitenkin riippuvaisia siitä, kuinka hyvin lakia käytännössä soveltavat tahot saavat tiedon sovellettavan lainsäädännön muutoksista. Lainsäädäntömuutosten arvioidaankin edellyttävän koulutusta ja ohjeistusta poliisissa, Tullissa ja Rajavartiolaitoksessa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa (sivu 36).

Mahdollisia riskejä tulisi ehdotuksessa arvioida erityisesti siltä osin, kun olisi kysymys tietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta yksityisille. Myös tietojensaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta tulisi ehdotuksessa arvioida riskiperusteisesti, koska esitetyllä sääntelyllä olisi vaikutuksia potilaan hoitosuhteen ja sosiaalihuollon asiakassuhteen luottamuksellisuuteen ja sitä kautta mahdollisesti myös siihen, miten henkilöt hakeutuvat tietyissä tilanteissa terveyden- tai sosiaalihuollon palveluiden piiriin. Vaikutukset yksityiselämään ja henkilötietojen suojaan on kaiken kaikkiaan arvioitu suppeasti.

Tietopyyntöjen määrä vuosittain on hyvin suuri (noin 200 000 kappaletta). Ehdotuksen perusteluissa olisi tarkoituksenmukaista kuvata sitä, millä tavalla tietopyyntöjen tekemiseen liittyvää prosessia on sisäisen valvonnan keinoilla valvottu ja mitä mahdollisia tuloksia valvonnassa on saatu. Ehdotuksessa tulisi myös ottaa kantaa siihen, millä sisäisen valvonnan ja muilla keinoilla varmistettaisiin se, että ehdotetut henkilötietojen käsittelyyn liittyvät toimenpiteet olisivat lain voimaantullessa yhdenmukaisia eri poliisin yksiköissä.

Rikosasioiden tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin huomioon ottaminen

Poliisilain 7 luvun 2 pykälän 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi 5 momentti, jonka mukaan poliisin rekisteriin tallennettujen tietojen luovuttamisesta säädettäisiin lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa. Ehdotetun säännöksen perustelujen mukaan selvyiden vuoksi 5 momenttiin otettaisiin viittaus poliisin henkilötietolakiin, jossa säädetään poliisin rekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta. Poliisin henkilötietolain mukaisissa luovutustilanteissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa ja mahdollisesti teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla toteutettua, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti poliisilain 7 luvun sääntelyä (sivu 65).

Rikosasiain tietosuojalailla on saatettu voimaan rikosasioiden tietosuojadirektiivi (2016/680), jonka II luvussa on määrätty henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n mukaan kyseistä lakia sovelletaan poliisin osalta henkilötietojen käsittelyyn, kun kyse on rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemisesta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä edellä tarkoitetun toiminnan yhteydessä. Lakia sovelletaan vain, kun käsittely on kokonaan tai osittain automaattista tai käsiteltävät tiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisteri tai sen osa. Käsiteltävät henkilötiedot on käytännössä aina vähintäänkin osittain tallennettu rekisteriin.

Ehdotusta tulisi täsmentää siten, ettei siitä jää käsitystä, että rikosasioiden tietosuojalakia ei sovellettaisi poliisilain perusteella tapahtuvaan henkilötietojen luovuttamiseen, vaan ainoastaan poliisin henkilötietolain perusteella tapahtuvaan luovutukseen.

Tietojen luovuttaminen poliisilain 7 luvun 2 §:n perusteella

Oma aloitteinen tietojen luovutus

Ehdotuksen mukaan tietojen luovuttamisen osalta ei käytännössä ilmene juurikaan ongelmia poliisin luovuttaessa tietoja toisen viranomaisen pyyntöön perustuen. Tietojen luovuttamisessa suurimmat haasteet ovat käytännössä liittyneet poliisin oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen. Korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 2023:24 on tulkittu siten, että poliisilla olevien salassa pidettävien tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen toiselle viranomaiselle poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla ei olisi mahdollista (sivut 26 ja 27).

Ehdotetun poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi.

Ehdotetun poliisilain 7 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Ehdotetun lain 7 luvun 2 pykälän 4 momentin perusteella tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.

Ehdotuksessa todetut seikat huomioon ottaen sääntelyn täsmentämiselle oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen osalta on tarve mm. hallinnollisen rikostorjunnan tarkoituksessa. Poliisilain 7 lukuun esitetyt muutokset ovat kuitenkin käytännössä väljiä ja mahdollistavat moninaisten, laissa määrittelemättömien tietojen luovuttamisen viranomaisille ja myös yksityisille tahoille alkuperäisestä poikkeavaan käyttötarkoitukseen, silloin kun oma-aloitteisesta luovutuksesta päättävä taho arvioi, et-tä luovutus on tarpeellista.

Säännöksen väljyys ja tulkinnanvaraisuus voi aiheuttaa riskin luonnollisen henkilön oikeuksille mm. silloin kun tietojen luovutuksesta päättävä yksittäinen virkamies arvioi onko tieto mahdollisesti tarpeellista esimerkiksi yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi.

Erityisesti henkilötietojen oma-aloitteista luovuttamista tulisi myös arvioida rikos-asioiden tietosuojalain 2 luvussa säädettyjen henkilötietojen käsittelyä koskevien periaatteiden näkökulmasta, mm. erityisesti käyttötarkoitussidonnaisuuden osalta. Rikosasioiden tietosuojalaissa käyttötarkoitussidonnaisuudesta säädetään 5 pykälässä. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan rekisterinpitäjä saa kerätä henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten, eikä se saa käsitellä niitä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten kerättyjä henkilötietoja saa käsitellä muuhun kuin kyseisessä momentissa säädettyyn tarkoitukseen vain, jos käsittelystä säädetään laissa.

Asiassa tulisi ottaa huomioon myös se, mitä poliisin henkilötietolain 2 luvun 13 §:ssä säädetään poliisin oikeuksista käsitellä henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen.

Lisäksi tulisi arvioida mahdollisen oma-aloitteisen luovuttamisen vaikutuksia erityisesti sellaisten rekisteröityjen oikeusturvaan, joita koskevia tietoja luovutettaisiin. Tässä arvioinnissa on hyvä huomioda myös se, että luovutettavat tiedot voivat sisältää rikosasioiden tietosuojalain 11 §:n 1 momentin mukaisia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Kyseiset tiedot voivat sisältää

myös lasten ja muiden heikommassa asemassa olevien henkilöiden henkilötietoja. Sikäli kun kysymys salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta tulee arvioitavaksi myös se, miten vastaanottajat, esimerkiksi yksityiset tahot käsittelevät saamiaan tietoja ja mihin perustuu vastaanottavan tahon oikeus käsitellä tietoja. Jatkovalmistelussa tulisi siten arvioida vaikutuksia tietojen vastaanottajien toimintaan.

Poliisin mahdollisuudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti tulisi säätää täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin, sen jälkeen kun, edellä selostettu vaikutustenarviointi riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti on tehty. Täsmälliset ja tarkkarajaiset tietojen oma-aloitteista luovuttamista koskevat säännökset turvaisivat niiden henkilöiden, joiden tietoja luovutetaan, lisäksi myös luovutuksesta päättävien poliisin virkamiesten oikeusturvaa.

Luotettavuus ja sopivuus tehtävään, poliisilain 7 luvun 6 pykälän poistamien tarpeettomana

Poliisilain 7 luvun 2 pykälän perusteluissa todetaan, että nimenomainen maininta tiedon luovuttamisesta henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään poistettaisiin tarpeettomana. Perustelujen mukaan momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä, joten säännös kattaisi ilman erillistä mainintaakin myös sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka liittyvät henkilön luotettavuuteen ja sopivuuteen. Edellä mainitusta johtuen poliisilain 7 luvun 6 pykä-lä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

Tässä yhteydessä on otettava huomioon, että turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) on säädetty menettelystä, jonka tarkoituksena ehkäistä toimintaa, joka voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta niihin verrattavaa yleistä etua taikka erittäin merkitsevää yksityistä taloudellista etua taikka edellä tarkoitettujen etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä (lain 1 §). Turvallisuusselvityksen ja siihen liittyvien tietojen luovuttamista päättää suojelupoliisi. Turvallisuusselvityslaisissa on yksityiskohtaisesti säädetty turvallisuusselvityksissä käytettävistä tiedonlähteistä ja myös rekisteröidyn oikeusturvasta.

Esitystä olisi täsmennettävä siten, ettei poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja voi tulla poliisin vapaasti harkitsemaa turvallisuusselvitysmenettelyn kanssa päällekkäistä tai ristiriitaista menettelytapaa. Ehdotukseen tulisi esimerkiksi lisätä nimenomainen säännös, jossa todettaisiin, että poliisi ei voi pyynnöstä tai oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja sellaisissa tapauksissa, jotka kuuluvat turvallisuusselvityslain soveltamisalaan.

Tietojen saanti yksityiseltä poliisilain 4 luvun 3 §:n perusteella

Tietojen saanti tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajalta

Poliisilain 4 luvun 3 pykälän 2 momentin ensimmäistä virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai tele-päätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.

Tietoyhteiskunnan palveluntarjoajat ovat tahoja, jotka tarjoavat palveluita sähköisesti ja hyödyntävät tietotekniikkaa ja tietoverkkoja. Nämä palvelut voivat olla esimerkiksi mobiilisovelluksia, sosiaalisen median alustoja tai muita etäpalveluita, joita vastaanotetaan sähköisesti ja usein korvausta vastaan. Voimassaolevassa laissa tiedonsaantioikeus on koskenut ainoastaan teleyrityksiä ja yhteisötilaajia. Kysymyksessä olisi merkittävä poliisin tiedonsaantioikeuden laajennus.

Ehdotuksen perustelujen mukaan muutosten taustalla on toimintaympäristön muutokset, erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, joiden takia nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin (sivu 80). Ehdotusta olisi tarkoituksenmukaista tarkentaa konkreettisten esimerkein. Tarkoituksenmukaista olisi myös arvioida, olisiko tarpeen rajata tietoyhteiskunnan palveluntarjoajia, joihin poliisi voi tiedonsaantipyynnönsä kohdistaa (rajata jotenkin ulkopuolelle esim. terveydenhuolto-sovellusten tarjoajat tms.)

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta poliisilain 4 luvun 5 §:n perusteella

Ehdotuksen mukaan tietojen saannista sosiaali- ja terveydenhuollosta säädettäisiin poliisilain 4 luvun 5 pykälässä. Pykälässä säädettäisiin poliisin oikeudesta saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietolaissa tarkoitettu palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyssä aika-na ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Tiedot saisi päälystöönsä kuuluva poliisimiehen pyynnöstä. Tieto olisi oikeus saada, jos se olisi välttämätön pykälässä luetelluissa tilanteissa.

Henkilön yksityisyyden suojan toteutumisen näkökulmasta on olennaista, että pääsääntöisesti tieto hänen hoitosuhteestaan terveydenhuollon toimintayksikköön jää hänen niin halutessaan luottamukselliseksi. Hoitosuhdetta koskevan tiedon korostetun yksityisyyden puolesta puhuu myös luottamuksellisuuden yleisempi merkitys terveydenhuoltojärjestelmän toimintaedellytysten kannalta.

Ylimpien tuomioistuinten oikeuskäytännössä on myös henkilön yksityisyyden suojan toteutumisen näkökulmasta pidetty olennaisena, että tieto hänen hoitosuhteestaan terveydenhuoltoon jää hänen niin halutessaan luottamukselliseksi. Hoitosuhdetta koskevan tiedon korostetun yksityisyyden puolesta puhuu myös luottamuksellisuuden yleisempi merkitys terveydenhuoltojärjestelmän toimintaedellytysten kannalta. Luottamuksellisuus on tärkeää sekä hoidon ja hoitoon hakeutumisen kannalta. (ks. esim. KHO 2025).

Ehdotetun 5 §:n 1momentissa säädettäisiin siitä mitä rikoksia tietojen saantioikeus koskisi. Kahden vuoden rangaistusmaksimin lisäksi on luetteloitu useita sellaisia rikoksia, joissa rangaistusmaksimi jäisi alle kahden vuoden, esimerkiksi varkaus, näpistys, kavallus ja vahingonteko.

Säännös koskee monia, myös lieviä rikoksia, esimerkiksi kysymykseen tulisi tieto, joka olisi välttämätön näpistysrikoksen selvittämiseksi. Säännöksessä, ei ole rajattu, että näpistysrikoksen olisi tullut tapahtua sosiaali- tai terveydenhuollon toimi-yksikössä, vaan kysymykseen tulisi mikä tahansa näpistysrikos. Ehdotuksessa olleiden esimerkkien valossa tulisi harkita, tiedonsaannin rajaamista ainakin tiettyjen rikosten osalta sellaisiin rikoksiin, jotka ovat tapahtuneet sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikössä. Sovellettavien rikosnimikkeiden osalta tulisi harkita sitä, että saantioikeus ei ulottuisi ehdotetun laajuisesti lieviin rikoksiin.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2025:11 on korostettu tapauskohtaisen harkinnan merkitystä. Korkein hallinto-oikeus katsoi (KHO:2024/80), että tieto henkilön olost sairaalassa oli julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan perusteella salassa pidettävä. Kun kysymys oli poliisin oikeudesta saada salassa pidettävä terveystieto tai sellaiseen verrattavissa oleva tieto esimerkiksi kadonneen henkilön olinpaikasta tämän hengen ja terveyden suojelemiseksi, tiedon luovuttamiseen poliisille henkilön mahdollisesta olinpaikasta liittyi sekä painava yleinen etu, mutta myös painava yksityinen etu. Yleisen edun näkökulmasta tiedon saaminen oli tarpeen kadonneen henkilön etsintätoimien oikeaksi kohdentamiseksi ja niiden tehokkaaksi toteuttamiseksi.

Tietojen pyytämisestä päättävälle päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle tulee haastava päätösharkinta, kun ottaa mm. huomioon edellä mainitussa korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä lausuttu. Jatkovalmistelussa olisi tarkoituksenmukaista kiinnittää huomioita siihen, että ehdotettuun säännökseen soveltamisessa tulisi välttämättömyyden lisäksi edellyttää päättämisen yhteydessä tehtävää punnintaa yksityisyyden suojan ja muiden perusoikeuksien kesken.

Muut ehdotetut säännösmuutokset

Poliisin henkilötietolain 21 §:ssä esitetään poliisille mahdollisuutta luovuttaa henki-lötietoja pyynnöstä ja oma-aloitteisesti toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoi-tetulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Henkilötietojen oma-aloitteista luovuttamista on käsitelty edellä poliisilakiin



esitettyjen muutosten yhteydessä. Silloin kun vastaanottajat ovat muita turvallisuusalan viranomaisia on tietojen luovuttaminen ehdotuksessa esitetyllä tavalla perusteltua.

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi myös rajavartiolaitoksen ja tullin henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä. Muutokset vastaavat pääosin poliisilakiin esitettyjä muutoksia ja niiden osalta tulisi jatkovalmistelussa ottaa huomioon edellä poliisilain muutosten osalta lausuttu.

Huhtiniemi Heikki  
Tietosuojavaltuutetun toimisto